

Kūrybinės biografijos: iš Antano Bernatono prisiminimų

Priešistorė

Į 1960 m. įkurtą Lietuvos veterinarijos mokslinio tyrimo institutą (LVMTI), vadovaujamą Marijono Babensko, greitai suplūdo daug jaunų žmonių. Be mokslo darbuotojų, daugiausia įvairiais metais baigusių Lietuvos veterinarijos akademiją (LVA), čia buvo reikalingi ir laborantai, administracijos darbuotojai, vairuotojai, o prie instituto įkurtame eksperimentiniame ūkyje (EŪ) – ir žemės ūkio specialistai. Instituto direktorius M. Babenskasis stengėsi visokeriopai integruotis į Kaišiadorių rajono gyvenimą, skatino meno saviveiklą. Todėl jau 1962 metais buvo sukurtas tautinių šokių kolektyvas, kuriame dalyvavo instituto ir EŪ darbuotojai. Išlikusioje senoje nuotraukoje matyti šio kolektyvo šokėjai su M. Babensku viduryje, nufotografuoti rajono dainų šventės metu 1962 metais.

1964 m. rugsėjo mėn. man atvykus į Kaišiadoris ir pradėjus dirbti LVMTI, tautinių šokių kolektyvo jau nebebuvo. Tuo metu ten nebuvo jokio saviveiklos kolektyvo. Matyt rajono valdžia gerokai spaudė M. Babenską, kad atgaivintų saviveiklą, nes darbuotojų susirinkimuose jis nuolatos apie tai kalbėdavo. Tačiau neformali saviveikla vis dėlto vyko. Po darbo tai viename, tai kitame instituto gale suskambėdavo dainos. Dainuodavo darbuotojai, nusprendę po darbo dienos „atsipalaiduoti“. Instituto vadovybė tokių „atsipalaidavimų“ nedraudavo, o ir patys vadovai mielai prie jų prisidėdavo. Tokioms „atsipalaidavimo“ puotoms sąlygos buvo idealios. Skyriai gaudavo nemažai etilo spirito, kurio tik nedidelė dalis buvo sunaudojama mokslo reikalams. Didžioji dalis tekdavo „atsipalaidavimams“, kuriuose mielai dalyvaudavo ir direktorius M. Babenskasis, mokslinis sekretorius L. Orvydas. Santūresnis buvo direktoriaus pavaduotojas mokslo reikalams V. Štūkys bei pavaduotojas ūkio reikalams sovietų armijos papulkininkis Prakuliauskas. Taigi neoficiali saviveikla vyko gana intensyviai.

Be šios saviveiklos, kai kurie darbuotojai bandė suburti dramos mėgėjus. Vienas iš tokių buvo mokslinis bendradarbis Algimantas Gustas, prieš metus baigęs LVA. Sukvietė sykį darbuotojus ir sakė statysiąs spektaklį, jis pats ir režisieriumi būsiąs. Susirinkome instituto salėje. Atėjo ir būsimas režisierius, jau pats apsirėdęs taip, kad nesupainiotume su eiliniu „artistėliu“: ant ausies pakreipta beretė, siaurutės kelnės, paaukštintais kulnais batai, rankos kišenėse. Deja, nieko neišėjo A. Gustui iš jo gerų norų.

Kitas dramos mėgėjas buvo Leonas Barzelis – vienas pirmųjų instituto mokslo darbuotojų. Kai atvykau į Kaišiadoris, jis jau buvo baigęs ruošti kandidatinę disertaciją apie kiaulių atrofiją ir darė tyrimo duomenų lenteles disertacijos gynimui. Leonas disertacijos taip ir negynė. Nežinia, kodėl. Jis, priešingai negu A. Gustas, nesiėmė pats režisuoti vaidinimo, o pasikvietė iš Kauno dramos teatro aktorę, kuriai padedant buvo paruošti ir suvaidinti ne vienas, o bent du spektakliukai. Pagrindinius vaidmenis vaidino pats Leonas, aspirantas Edvardas Kaženiauskas, sekretorė Ona Mardosienė, laborantė Ada Sruogienė, mokslo darbuotoja Bukienė.

Dainavimo mėgėjus bandė suburti skyriaus vedėjas Edvardas Danilevičius. Jis buvo gana muzikalus: gerai grojo akordeonu, skambino pianinu. Pasikvietęs mane ir aspirantą Vincą Minalgą, bandė iš mūsų

padaryti vokalinį duetą. Repetavome E. Danilevičiaus bute, tačiau kad būtume viešai ką padainavę, nepamenu.

Viskas pasikeitė, kai apie 1968 m. iš Vilniaus atvyko Antanas Pūgžlys. Jis Vilniuje buvo Radijo choro vadovo Liongino Abariaus pavaduotojas ir chormeisteris, vadovavo Radijo moterų vokaliniam ansambliui, buvo Radijo vyrų vokalinio ansamblio akompaniatorius, puikiai grojo akordeonu, skambino pianinu. Greitai suorganizavo institute vyrų ir moterų vokalius ansamblius, parinko įdomų repertuarą. Dirbo profesionaliai. Abiejų ansamblių populiarumas augo kaip ant mielių. Rajono retas renginys apsieidavo be instituto dainininkų. Ansamblius palaikė ir instituto vadovybė, nors ji jau buvo gerokai pasikeitusi. Direktoriumi tapo Julius Pagirys, pavaduotoju mokslui Edvardas Danilevičius, moksliniu sekretoriumi Valentinas Iešmantas. Repetuoti leisdavo ne tik po darbo, bet, jei reikėjo, ir darbo metu. Institutas skyrė lėšų dainininkų vyrų ir moterų aprangai.

A. Pūgžlys noriai atvažiuodavo į Kaišiadoris, nes čia muzikos mokykloje dirbo jo žmona, o instituto direktorius J. Pagirys džiaugėsi, kad apie institutą rašo spauda, kalba radijas ar rodo televizija.

1971 metais Kultūros ministerija paskelbė vokalių ansamblių konkursą „Sidabriniai balsai“. Šio konkurso kaimo kategorijoje nusprendė dalyvauti ir LVMTI vyrų ansamblis, kuris tapo nugalėtoju rajono ir Kauno zonos konkursuose ir pateko į respublikinį baigiamąjį konkursą, vykusį Palangoje gegužės mėn. 6 d. Instituto direktoriaus rūpesčiu Lietuvos veterinarijos akademija (LVA) išnuomojo savo vilą Basanavičiaus gatvėje ir mes, gavę komandiruotes, išvykome į Palangą. Nuvežė mus Eksperimentinio ūkio autobusu.

Konkurso išvakarėse atvažiavo LVMTI direktorius Julius Pagirys, atvežė mūsų akompaniatorių – muzikos mokyklos mokytoją Beatą, o „Volgos“ bagažinėje – statinaitę biržietiško alaus.

Konkurso dieną, kol mes repetavome, direktorius J. Pagirys „degustavo“ atvežtą alų su žiuri pirmininku Jonu Girijotu. Nebeprišimenu, kokie dar kiti ansambliai dalyvavo konkurse, neprisimenu nei tų kūrinių, kuriuos mes dainavome. Viena daina buvo „Dobiluos“, atrodo, kompozitoriaus Bražinsko. Šiame konkurse kaimo kategorijoje mums buvo pripažinta pirmoji vieta. Visi dalyviai gavome padėkos raštus ir tapome „Sidabrinų balsų“ laureatais. Instituto saviveiklininkų laimėjimu džiaugėsi ir didžiavosi ir instituto vadovybė, ir rajono vadai. Deja, darna tarp instituto vadovybės ir rajono valdžios neilgai tęsėsi. Jau 1973 m. prof. J. Pagirus buvo atleistas. Direktoriumi tapo E. Danilevičius, pavaduotoju – V. Iešmantas, o moksliniu sekretoriumi 1974 m. vasario 7 d. – šių eilučių autorius A. Bernatonis.

1975 m. spalio mėn. Antanas Pūgžlys buvo atleistas iš darbo. Nežinau, kodėl. Institute suruošėme jam gražias išleistuves, paruošėme dovaną: fotoalbumą, kur sudėjome visų ansamblio dalyvių nuotraukas su trumpais komentarais. Nuo to laiko institute nebebuvo jokios saviveiklos, nebent patys kur susirinkę ar švęsdami kieno nors gimtadienį padainuodavome „Gėriau dienele, tamsioj naktelėj“ – instituto darbuotojų Juozo Šeštakausko ir Vlodo Rimavičiaus mėgstamą dainą arba ką nors iš buvusio ansamblių repertuaro. Bet tai buvo pasidainavimas tik sau.

Nuo to laiko mano užrašuose išnyko įrašai „repeticija“. Jų nebuvo nei 1976, nei 1977 metais, kol 1978 metų rugpjūčio 15 d. atsirado lakoniškas įrašas „Buvo apylinkės pirmininkas dėl saviveiklos atgaivinimo“.